

Η διδασκαλία της Φιλοσοφίας (Φ374)

10^η ενότητα: Διδάσκοντας φιλοσοφία
στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Γιώργος Ζωγραφίδης
Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ενότητα 10^η: Διδάσκοντας φιλοσοφία στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Αναλυτικό πρόγραμμα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Το νέο πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος φιλοσοφίας της Β' Λυκείου (2015)
2. Σκοποί και στόχοι του ΠΣ φιλοσοφίας
3. Η ύλη του μαθήματος φιλοσοφίας
4. Η αξιολόγηση του μαθήματος φιλοσοφίας
5. Βασική βιβλιογραφία.

1. Το νέο πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος φιλοσοφίας Β΄ Λυκείου (2015)

Το νέο ΠΣ φιλοσοφίας 1

- Η Φιλοσοφία μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ένας προνομιακός τόπος. Εκεί τοποθετημένοι βλέπουμε την πορεία της διαμόρφωσης της ανθρώπινης σκέψης και την εξέλιξη των κοινωνιών και των πολιτισμών. Αφενός κατανοεί και διαφυλάσσει την αποκτημένη κληρονομιά, αφετέρου θέτει καινούργια ερωτήματα που την αμφισβητούν ή την διευρύνουν. Κινείται κριτικά μεταξύ συνέχειας και ασυνέχειας/ρήξης.
- Η Φιλοσοφία χρησιμοποιεί τα εργαλεία της κριτικής με σκοπό τον έλεγχο της κάθε πεποίθησης, ηθικής, πολιτικής, θρησκευτικής κ.ά.

Το νέο ΠΣ φιλοσοφίας 2

- Ο λόγος της Φιλοσοφίας δεν είναι «τοπικός» (περιφερειακός ή εθνικός) αλλά κατεξοχήν οικουμενικός (διεθνής) –εφόσον θεωρούμε ότι τα αληθινά φιλοσοφικά προβλήματα απευθύνονται σε όλους τους ανθρώπους.
- Η οικουμενικότητα γίνεται απτή στη χρήση της «τέχνης της επιχειρηματολογίας». Η Φιλοσοφία μπορεί να εγείρει αξιώσεις οικουμενικότητας επειδή
 - (α) τα ερωτήματα που θέτει τίθενται από κάθε άνθρωπο και
 - (β) ασκεί το έργο της με έννοιες και συλλογισμούς που στηρίζονται στη Λογική, η οποία (θεωρεί ότι) ισχύει ανεξάρτητα από τοπικούς ή εθνικούς προσδιορισμούς.

Το νέο ΠΣ φιλοσοφίας 3

- Επιπλέον, το δικαίωμα συμμετοχής στη συζήτηση, στην αντιπαράθεση επιχειρημάτων θεωρείται από τη φιλοσοφία οικουμενικό. Σαν να συμμετέχουμε σε μια μεγάλη συζήτηση χωρίς περιορισμούς, και στην οποία κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να πάρει τον λόγο και το χρέος να απαντήσει στο ερώτημα *«ποιο είναι το πιο πειστικό έγκυρο επιχείρημα για να υποστηρίξεις τη θέση σου;»*
- Η τέχνη της επιχειρηματολογίας έγκειται στην ικανότητα να υποστηρίζουμε τις απόψεις μας σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες της Λογικής, να θέτουμε σε κριτικό έλεγχο τα επιχειρήματα του συνομιλητή μας, και γενικότερα να απαντάμε με ορθολογικό τρόπο στο ερώτημα *«ποιοι είναι οι λόγοι που έχεις για να πιστεύεις αυτό που πιστεύεις;»*.

Το νέο ΠΣ φιλοσοφίας 4

- Η Φιλοσοφία συμβάλλει επίσης στη διαδικασία εκπαίδευσης του πολίτη με αφετηρία την κριτική λειτουργία της, επειδή τα δημοκρατικά πολιτεύματα βασίζονται στο διάλογο και στην ικανότητα της επιχειρηματολογίας, αλλά και στην ιδέα ότι οι βασικοί συμφωνημένοι κανόνες της ανθρώπινης συνύπαρξης πρέπει να γίνονται σεβαστοί.
- Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι η ελληνική φιλοσοφία δεν είναι νοητή χωρίς τη δημόσια διάσταση του πολιτικού βίου. Η αναγνώριση της ηθικής βάσης της πολιτικής οδηγεί τους φιλοσόφους σε αναστοχαστική εγρήγορση για την καλύτερη δικαιολόγηση και στήριξη αυτών των κανόνων.

Το νέο ΠΣ φιλοσοφίας 5

- Στη Φιλοσοφία, τέλος, εγείρονται αναπόφευκτα ζητήματα αξιών και ιδεολογίας που νοηματοδοτούν την πράξη. Οδηγεί έτσι όσους ασχολούνται με αυτήν στην αυτογνωσία και, μέσω αυτής, στην προσπάθεια του αυτοκαθορισμού τους ως δρώντων υποκειμένων, κοινωνικών όντων και ενεργών πολιτών.

Το νέο ΠΣ φιλοσοφίας 6

Όσον αφορά στη σχολική της αναπλαισίωση, η Φιλοσοφία πρέπει να διδάσκεται με βάση τις **σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις και αρχές**, σύμφωνα με τις οποίες:

- Ο εκπαιδευτικός πρέπει να λειτουργεί ως συνεργάτης των μαθητών στην ανακάλυψη της γνώσης και γενικότερα ως ενορχηστρωτής της διδασκαλίας και της μάθησης.
- Το περιεχόμενο της διδασκαλίας πρέπει να συνδέεται με τη σύγχρονη ζωή και να συστοιχεί με τις ανάγκες του σημερινού σύγχρονου ανθρώπου.
- Η διδακτική γνώση δεν πρέπει να παρουσιάζεται ως θεωρία ξεκομμένη από τη ζωή, αλλά να πείθει για τη συνάφειά της προς αυτήν.

2. Σκοποί και στόχοι του ΠΣ Φιλοσοφίας

Σκοποί και στόχοι 1

Γενικοί Σκοποί

1. Το μάθημα της Φιλοσοφίας της Β' τάξης Γενικού Ενιαίου Λυκείου είναι ενταγμένο στο Π.Σ. του Νέου Λυκείου, σύμφωνα με τον Νόμο 4186/2013 (ΦΕΚ Α' 193/17-9-2013), με τις παρακάτω προδιαγραφές:
2. Είναι μάθημα Γενικής Παιδείας (απευθύνεται σε όλους τους μαθητές και μαθήτριες όλων των ομάδων προσανατολισμού),
3. Διδάσκεται δύο (2) ώρες ανά εβδομάδα,
4. Είναι μάθημα γραπτώς εξεταζόμενο, κατά 50% από Τράπεζα Θεμάτων. [Αυτό έχει ήδη αλλάξει]

Σκοποί και στόχοι 2

ΣΚΟΠΟΙ (α)

1. Ενισχύει την κριτική σκέψη, τη σαφή και τεκμηριωμένη διατύπωση προφορικού και γραπτού λόγου.
2. Η προβληματική της φιλοσοφίας –μέσα από τα ερωτήματα και τις απαντήσεις της– διαχέεται και εμπλέκεται, ρητά ή άρρητα, σε θεμελιακά ζητήματα που συνδέονται με όλα τα αντικείμενα του σχολικού προγράμματος. Επομένως, η διδασκαλία της φιλοσοφίας ενισχύει τη διαθεματικότητα, τη διεπιστημονικότητα και διευκολύνει την κατανόηση της σύνδεσης των διαφόρων αντικειμένων μεταξύ τους, αλλά και με τον πρακτικό βίο.

Σκοποί και στόχοι 3

ΣΚΟΠΟΙ (β)

3. Καλλιεργεί την κουλτούρα του διαλόγου, της αντιπαράθεσης επιχειρημάτων, της σύνθεσης απόψεων, και κυρίως του κριτικού και αυτοκριτικού αναστοχασμού επί των ιδεών, των δογμάτων, των πολιτικών και κοινωνικών συστημάτων.

Σκοποί και στόχοι 4

Πρέπει να επιδιώκει δύο αλληλένδετους σκοπούς για τους μαθητές και τις μαθήτριες της Β΄ Λυκείου:

1. Να αποκτήσουν μια εισαγωγική φιλοσοφική γνώση, η οποία θα λειτουργεί ταυτόχρονα και ως πρόσκληση στη φιλοσοφία.
2. Να καλλιεργήσουν αυτοδύναμη συνθετική και κριτική σκέψη.
3. Να έχουν μια θετική στάση απέναντι στον φιλοσοφικό στοχασμό, ώστε η πρόσκληση αυτή να απαντηθεί θετικά.
4. Να αντιληφθούν τη χρησιμότητα της φιλοσοφίας για την καθημερινή τους ζωή, όπως στη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με ένα ηθικό δίλημμα.

Σκοποί και στόχοι 5

A. Γνωστικοί στόχοι -1

1. Να αναγνωρίζουν τη μέθοδο, την ιδιοτυπία και τη σπουδαιότητα της φιλοσοφίας ως πνευματικής επίδοσης και τα βασικά σημεία ως προς τα οποία διαφοροποιείται από τις επιστήμες.
2. Να κατανοούν τον οικουμενικό της χαρακτήρα, τόσο σε επίπεδο προβληματικής όσο και σε επίπεδο μεθόδων τεκμηρίωσης, διατύπωσης και κριτικής ανάλυσης των απαντήσεων.
3. Να ταυτοποιούν τις φιλοσοφικές απόψεις με αναφορά στα πρόσωπα που τις διατύπωσαν.

Σκοποί και στόχοι 6

A. Γνωστικοί στόχοι -2

4. Να αναγνωρίζουν τη σημασία βασικών εννοιών και τις αποχρώσεις τους ανάλογα με το πλαίσιο μέσα στο οποίο χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και τη διεπιστημονική διαπλοκή τους και τη γενικότερη απήχησή τους σε διάφορα πεδία πνευματικής δραστηριότητας. Να χρησιμοποιούν στη συνέχεια τις έννοιες με ακρίβεια και συνέπεια για τη διατύπωση των δικών τους απόψεων.
5. Να αναδιατυπώνουν τις διάφορες φιλοσοφικές απόψεις, προβαίνοντας συγχρόνως σε κριτική αποτίμησή τους.

Σκοποί και στόχοι 7

B. Ικανότητες-δεξιότητες -1

1. Να προσεγγίζουν αναστοχαστικά τα μεγάλα ερωτήματα για την ύπαρξη του ανθρώπου και για το νόημά της και να προσεγγίζουν κριτικά τις απαντήσεις.
2. Να επεξεργάζονται ένα φιλοσοφικό ερώτημα (ατομικά και στο πλαίσιο ομάδας), και να διατυπώνουν (προφορικά ή γραπτά) τη δική τους άποψη με τεκμηριωμένα επιχειρήματα.
3. Να συγκρίνουν τη σχέση μεταξύ διαφορετικών τρόπων σύλληψης και ανάλυσης των δεδομένων ενός φιλοσοφικού ερωτήματος ή προβλήματος και να προβαίνουν σε κριτικές αποτιμήσεις.

Σκοποί και στόχοι 8

B. Ικανότητες-δεξιότητες -2

4. Να μελετούν φιλοσοφικά κείμενα, να ανασυγκροτούν το κεντρικό φιλοσοφικό επιχείρημα, να παρακολουθούν τους τρόπους λογικής και αποδεικτικής στήριξής του και να προβαίνουν σε κριτικό σχολιασμό και συνολικό έλεγχο συλλογιστικής ορθότητας.
5. Να μελετούν ποικίλες πηγές, πολυτροπικά κείμενα, κινηματογραφικές ταινίες, μυθιστορήματα, ποιητικά και θεατρικά έργα, πίνακες ζωγραφικής, μουσικές συνθέσεις, κ.τ.λ. και να τα συνδέουν με κεντρικούς φιλοσοφικούς προβληματισμούς.
6. Να συνεργάζονται / συνδιαλέγονται (αξία σεβασμού διαφορετικής άποψης, ισότιμου δημοκρατικού διαλόγου, συναίνεσης και σύνθεσης απόψεων).

Σκοποί και στόχοι 9

Γ. Στάσεις και συμπεριφορές

1. Να εκτιμούν την αξία της αφαίρεσης για τη διαχείριση της πολυπλοκότητας ενός προβλήματος.
2. Να αναγνωρίζουν ότι η φιλοσοφία είναι ταυτόχρονα γνώση, μέθοδος έρευνας και στάση ζωής.
3. Να καλλιεργούν βαθμιαία αναστοχαστική στάση απέναντι σε κάθε ιδέα, άποψη ή και κοσμοθεώρηση που διατυπώνεται από διάφορες πηγές με σαφή η υπόρρητη πρόθεση να επηρεάσει τη σκέψη ατόμων, ομάδων ή και του συνόλου της κοινωνίας.
4. Να διαμορφώσουν σταδιακά προσωπική, αλλά κριτικά θεμελιωμένη, άποψη για τον κόσμο και τη ζωή, με αφετηρία τη σύνθεση των σχολικών γνώσεων, των προσωπικών τους απόψεων και της κοινωνικής εμπειρίας τους.

3. Η ύλη του μαθήματος φιλοσοφίας

Η ύλη του μαθήματος 1

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΥΛΗΣ (α)

1. Πρώτη Θεματική Ενότητα: Εισαγωγή: Τι είναι η φιλοσοφία και σε τι χρησιμεύει;
2. Δεύτερη Θεματική Ενότητα: Ηθική φιλοσοφία: Πώς πρέπει να ζούμε;
3. Τρίτη Θεματική Ενότητα: Πολιτική φιλοσοφία: Πώς πρέπει να οργανώνουμε τις κοινωνίες μας;
4. Τέταρτη Θεματική Ενότητα: Αισθητική: Τι είναι ωραίο;

Η ύλη του μαθήματος 2

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΥΛΗΣ (β)

5. Πέμπτη Θεματική Ενότητα: Φιλοσοφία της επιστήμης: είναι η επιστημονική γνώση το πρότυπο της γνώσης;
6. Έκτη Θεματική Ενότητα: Γνωσιολογία: Τι και πώς μπορούμε να γνωρίσουμε;
7. Έβδομη Θεματική Ενότητα: Οντολογία (μεταφυσική): Τι υπάρχει και πώς είναι αυτό που υπάρχει;

Ιστορικό επίμετρο

Η ύλη του μαθήματος 3

A. Εισαγωγή

Τι είναι η φιλοσοφία και σε τι μας χρησιμεύει;

1. Τι είναι η φιλοσοφία
2. Ποια είναι η σχέση της φιλοσοφίας με τις επιστήμες, τις τέχνες και τη θρησκεία
3. Επιχειρήματα, πλάνες και σοφίσματα
4. Ο ρόλος της φιλοσοφίας στην κοινωνία
5. Η φιλοσοφία ως τέχνη του βίου

Η ύλη του μαθήματος 4

Β. Ηθική φιλοσοφία (α)

Πώς πρέπει να ζούμε;

6. Τι είναι η ηθική φιλοσοφία
7. Είναι η ηθική υποκειμενική;
8. Ωφελιμισμός
9. Καντιανή ηθική
10. Αρετολογική ηθική

Η ύλη του μαθήματος 5

Β. Ηθική φιλοσοφία (β)

Πώς πρέπει να ζούμε;

- 11.** Γιατί να είναι κανείς ηθικός;
- 12.** Ζητήματα ζωής και θανάτου
- 13.** Περιβαλλοντική ηθική
- 14.** Οικονομία και ηθική

Η ύλη του μαθήματος 6

Γ. Πολιτική φιλοσοφία

Πώς πρέπει να οργανώνουμε τις κοινωνίες μας;

15. Τι είναι η πολιτική φιλοσοφία
16. Αναζήτηση της ιδανικής πολιτείας
17. Δικαιώματα, ελευθερίες, ισότητα, δικαιοσύνη
18. Φιλελευθερισμός
19. Σοσιαλισμός
20. Φασισμός
21. Το παράδειγμα της πολιτικής ανυπακοής
22. Οι διακρίσεις στην κοινωνία

Η ύλη του μαθήματος 7

Δ. Αισθητική

Τι είναι ωραίο;

- 23.** Βασικές φιλοσοφικές αντιλήψεις για την τέχνη
- 24.** Ερμηνεία και αποτίμηση των καλλιτεχνικών έργων
- 25.** Ελευθερία της καλλιτεχνικής έκφρασης και λογοκρισία
- 26.** Τι είναι και τι δεν είναι τέχνη

Η ύλη του μαθήματος 8

Ε. Φιλοσοφία της επιστήμης

Είναι η επιστημονική γνώση το πρότυπο της γνώσης;

- 27. Επιστήμη, μέθοδος και εγκυρότητα
- 28. Διάκριση επιστήμης –μη-επιστήμης (το παράδειγμα της αστρολογίας) -επιστημονισμός
- 29. Επιστήμη, φύση και κοινωνία:
 - α) πυρηνικά
 - β) μεταλλαγμένα
 - γ) ηθική της έρευνας

Η ύλη του μαθήματος 9

ΣΤ. Γνωσιολογία

Μπορούμε να γνωρίσουμε;

- 30.** Η διαμάχη για τη δυνατότητα απόκτησης γνώσης
- 31.** Πώς ορίζεται η γνώση;
- 32.** Οι θεωρίες για την πηγή της γνώσης
- 33.** Τι είναι αυτό που γνωρίζουμε;
- 34.** Γλώσσα και σκέψη

Η ύλη του μαθήματος 10

Ζ. Οντολογία (μεταφυσική)

Τι είναι το ον;

- 35.** Τι είναι η μεταφυσική
Πού διαφέρουν οι απαντήσεις της από την επιστήμη;
- 36.** Δυϊσμός-μονισμός
- 37.** Ελεύθερη βούληση-ντετερμινισμός
- 38.** Ζητήματα προσωπικής ταυτότητας

Η ύλη του μαθήματος 11

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΥΛΗΣ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ 2007 & 2015

2007	2015
<i>Αρχές φιλοσοφίας</i>	<i>[Φιλοσοφία]</i>
281 σ.	; σ.
Βιρβιδάκης / Καρασμάνης / Τουρνά	;;
<ol style="list-style-type: none">1. Ξεκινώντας από την απορία2. Κατανοώντας τα πράγματα3. Αναζητώντας τη γνώση4. Διερευνώντας την επιστήμη5. Ανακαλύπτοντας τον νου6. Αξιολογώντας την πράξη7. Ορίζοντας το δίκαιο8. Θαυμάζοντας το ωραίο9. Μιλώντας για τον πολιτισμό	<ol style="list-style-type: none">1. Τι είναι φιλοσοφία;2. Πώς πρέπει να ζούμε;3. Πώς πρέπει να οργανώνουμε τις κοινωνίες μας;4. Τι είναι ωραίο;5. Τι είναι η επιστημονική γνώση;6. Τι και πώς μπορούμε να γνωρίσουμε;7. Τι υπάρχει;

4. Η αξιολόγηση του μαθήματος φιλοσοφίας

Η αξιολόγηση του μαθήματος 1

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (γενικά)

Η αξιολόγηση στο μάθημα της Φιλοσοφίας έχει δύο στόχους:

1. Να διαπιστωθεί κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι που τέθηκαν σε κάθε ενότητα όσο και οι γενικοί στόχοι του μαθήματος.
2. Να αξιολογηθούν, και κατά συνέπεια να βαθμολογηθούν, οι μαθήτριες και οι μαθητές.

Η αξιολόγηση του μαθήματος 2

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (ειδικά – α)

1. Προφορική εξέταση στο τέλος της διδακτικής ώρας ή κάθε υποενότητας. Με κατάλληλες ερωτήσεις μπορεί ο/η διδάσκων/ουσα να διαπιστώσει αν κατανοήθηκε το μήνυμα της υποενότητας που διδάχθηκε. Κάποιες από τις ερωτήσεις πρέπει να έχουν σύντομη και σαφή μορφή (πιθανόν ερωτήσεις κλειστού τύπου) και να αξιολογούν με βάση τους γνωστικούς στόχους. Επιπλέον, κάποιες πρέπει να παραπέμπουν σε συζήτηση, πιθανώς σε αντιπαράθεση, αξιολογώντας δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές (πιθανόν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου).

Η αξιολόγηση του μαθήματος 3

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (ειδικά – β)

2. Συνθετικές εργασίες (ομαδικές ή ατομικές). Οι ομαδικές καλό είναι να έχουν ερωτήματα τα οποία να συνδέονται με ένα κοινό θέμα [φιλοσοφικό ρεύμα, θέσεις φιλοσοφικών σχολών για κάποιο πρόβλημα, ανάλυση διαφόρων –φιλοσοφικού ενδιαφέροντος– πτυχών σε σχέση με ένα κοινωνικό ζήτημα]. Οι ατομικές μπορούν να περιλαμβάνουν ένα ερώτημα ή να ζητούν ανάπτυξη του θέματος με μορφή μικρού δοκιμίου.

Η αξιολόγηση του μαθήματος 4

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (ειδικά – γ)

3. Ωριαία διαγωνίσματα. Εφόσον ο διδάσκων πρέπει να αξιοποιήσει την τράπεζα θεμάτων και ταυτόχρονα να προετοιμάσει τους μαθητές και τις μαθήτριες για την τελική εξέταση, πρέπει να αξιοποιήσει τα ωριαία διαγωνίσματα με τέτοιο τρόπο ώστε να ελέγχει την κατανόηση και εμπέδωση της κάθε ενότητας. Είναι προτιμότερο να προγραμματίζονται ωριαία διαγωνίσματα μετά τη λήξη κάθε ενότητας, τα οποία να περιέχουν ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου. Στην ομάδα Β' μπορούν να χρησιμοποιούνται και θέματα τα οποία επιτρέπουν την ανάπτυξη προσωπικών απόψεων των μαθητών και οξύνουν την κριτική σκέψη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

5. Βασική βιβλιογραφία

Βασική βιβλιογραφία 1

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

1. Τζαβάρας Γ., *Εγχειρίδιο φιλοσοφίας: Διδασκαλία της φιλοσοφίας με διαλογική κι ερευνητική μέθοδο*. Αθήνα: Τυπωθήτω, 2006.
2. Μοσχονάς Σ., *Τα φιλοσοφικά μαθήματα στο Γυμνάσιο και το Λύκειο*. Αθήνα 1993.
3. *Φιλοσοφία*. Θεσσαλονίκη: Φιλόλογος (Βιβλιοθήκη του "Φιλόλογου"), 2000.
4. *Τράπεζα θεμάτων φιλοσοφίας* (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων): <http://exams-repo.cti.gr/category/240-filosofia?Itemid>.
5. *Υλικό και Προτάσεις για τη Διδασκαλία της Φιλοσοφίας στη Β' Τάξη του Λυκείου* (Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Πατρών): <http://www.philosophy.upatras.gr/el/node/453>.

Βασική βιβλιογραφία 2

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

1. *Philosophica*: Ηλεκτρονική πύλη στη φιλοσοφία:
<<http://philosophica.gr>> [φιλοσοφική επικαιρότητα, φιλοσοφικές βιβλιοκρισίες (περιοδικό *Κριτικά*)].
2. *Εργαστήριο Ερευνών Νεοελληνικής Φιλοσοφίας*:
<<http://www.kenef.phil.uoi.gr>> [Βάση δεδομένων, αναζήτηση, τεκμήρια νεοελληνικών φιλοσοφικών κειμένων].
3. *Ψηφιακή Εγκυκλοπαίδεια Πλάτων*: <<http://www.plato-academy.gr/platon>> [λήμματα για όλες τις πτυχές της πλατωνικής σκέψης και τα πλατωνικά κείμενα, καθώς και φιλοσόφους από την αρχαιότητα έως σήμερα –σχέση τους με πλατωνισμό].
4. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <<http://plato.stanford.edu>> [Ίσως η εγκυρότερη εγκυκλοπαίδεια φιλοσοφίας με ανοιχτή πρόσβαση. Δεν έχει ολοκληρωθεί].

Βασική βιβλιογραφία 3

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΛΕΞΙΚΑ & ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ

1. **Audi, R.** (επιμ.), *Το φιλοσοφικό λεξικό του Cambridge*. Αθήνα: Κέδρος, 2011.
2. **Durozoi, G. & Roussel, A.**, *Λεξικό φιλοσοφίας*. Αθήνα: Πατάκης, 2010.
3. **Ίλιτσεφ, Λ. & Φεντοσέγιεφ, Π.**, *Φιλοσοφικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*, 5 τόμοι. Αθήνα: Καπόπουλος, 1985-6.
4. **Lalande, A.**, *Λεξικό της φιλοσοφίας*, μτφ. Ε. Φικιώρης, 4 τόμοι. Αθήνα: Πάπυρος, 1955.
5. **Πελεgrίνης, Θ.**, *Λεξικό της φιλοσοφίας: Οι έννοιες, οι θεωρίες, οι σχολές, τα ρεύματα και τα πρόσωπα*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα, 2009.
6. *Φιλοσοφία και κοινωνικές επιστήμες* (Μεγάλη Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, τόμος 23). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1996.
7. (Λήμματα για τους φιλοσόφους: *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*, της ίδιας σειράς [ΜΕΕ], τόμοι 1-9B.)

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Ζωγραφίδης.
«Η διδασκαλία της φιλοσοφίας. Διδάσκοντας φιλοσοφία στην ελληνική
δευτεροβάθμια εκπαίδευση». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο
από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS456/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Ματίνα-Ιωάννα Κυριαζοπούλου
Θεσσαλονίκη, 15.1.2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

